

RECENZJE

Wszechnica Polskiej Akademii Nauk (opracowanie zbiorowe) — **CZŁOWIEK I ŚRODOWISKO**, część I, z serii Problemy Naukowe Współczesności. Ossolineum, wydawn. PAN 1978. Nakład 2000 egz., s. 191, cena 34 zł.

Niewielki ten tom obejmuje wykłady wygłoszone w cyklu Wszechnicy PAN. Stanowi część I wydawnictwa poświęconego zagadnieniom ochrony i kształtowania środowiska. Książka zawiera 8 rozdziałów, opracowanych przez wybitnych specjalistów.

Rozdział I. Włodzimierz Michajłow — Środowisko i polityka, s. 24. Autor wyjaśnia na przykładach na czym polegają związki między problemami środowiska (biosfery) a polityką wewnętrzną danego kraju i polityką międzynarodową, powołuje się na Konstytucję PRL z 1976 r. w przedmiocie ochrony i racjonalnego kształtowania środowiska naturalnego. Eksponuje zagrożenia środowiska nie tylko w granicach jednego kraju, ale również — regionalne, kontynentalne i globalne. Omawia kolejne raporty tzw. Klubu Rzymskiego, konferencję ONZ w Sztokholmie (1972) w sprawach środowiska, Program Środowiskowy NZ (UNEP), zagadnienia tzw. „ekorozwoju” i ostatecznie dążenia do zmian tradycyjnych metod mierzenia rozwoju gospodarczego, itd. Traktuje zagadnienia ochrony i kształtowania środowiska w ramach systemów politycznych — kapitalizmu i socjalizmu oraz niektóre problemy gospodarcze krajów rozwijających się. Wskazuje na akt końcowy Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (Helsinki, 1975) szeroko uwzględniający zagadnienia środowiska człowieka. Porusza też wiele innych, stycznych zagadnień.

Rozdział II. Włodzimierz Michajłow — Problematyka środowiska a sprawy wojny i pokoju, s. 16. Stanowi jakby dalszy ciąg i uzupełnienie rozdz. I. Główne poruszone zagadnienia: kompleksowość problematyki środowiskowej i rola nauki, problemy tzw. „wzrostu zerowego”, działalność organizacji międzynarodowych oraz — w niektórych krajach (Polska, ZSRR) — Program UNESCO „Człowiek i biosfera” itp. Główne tezy: współpraca międzynarodowa w zakresie ochrony środowiska oraz racjonalnego wykorzystywania zasobów naturalnych łączy się ściśle ze współdziałaniem narodów dla odprężenia i pokoju na świecie. Na forum międzynarodowym podjęto też starania, aby wyłączyć stosowanie wszelkich „środowiskowych” broni chemicznych itp. powodujących totalne zniszczenie środowiska człowieka (jak np. akcja wojsk USA w Wietnamie).

Rozdział III. Franciszek W. Mleczko — Człowiek i środowisko w różnych kulturach i cywilizacjach, s. 29. Rozległa tematyka związków i relacji człowieka ze środowiskiem, elementy przyszłej ewentualnej cywilizacji „postprzemysłowej”, w tym — krążenie materii w produkcji bezodpadowej w cyklach otwartych itp., współdziałania z przyrodą przy intensywnym wykorzystywaniu energii biologicznej żywych organizmów.

Ujęcie socjologiczne, napisane ze swadą, ciekawie, ale dość trudne.

Rozdział IV. Barbara Prandacka — Procesy i działania gospodarcze a ochrona środowiska, s. 17. Główne zagadnienia światowe: głód, zbrojenia („świat ma raka, a tym rakiem są zbrojenia”), niszczenie środowiska i zasobów naturalnych. Potrzeba planowej

gospodarki przestrzeni i środowiska, realizacja tych problemów w Polsce. Czyste, niezdegradowane środowisko stanie się wkrótce dobrem najpotrzebniejszym i jemu winny być podporządkowane środki ekonomiczne i kryteria opłacalności inwestycji. Piękne zakończenie na temat wpajania etyki środowiska poprzez edukację społeczną.

Rozdział V. Kazimierz Leszczyński — Rachunek społeczno-ekonomiczny w dziedzinie ochrony środowiska naturalnego, s. 21. Niektóre założenia: zapewnienie odpowiedniej jakości środowiska — jeden z celów produkcji; jego osiągnięcie wymaga wzrastających nakładów, które są jednak warunkiem koniecznym przyspieszenia rozwoju gospodarczego, a sprzyja im społeczna własność środków produkcji. Konieczne jest stosowanie rachunku społeczno-ekonomicznego przedsięwzięć dla ochrony środowiska oraz wprowadzenie systemu ekonomicznego zainteresowania przedsiębiorstw tą ochroną. Praca wskazuje sposoby i liczne przykłady dokonywania tego rachunku.

Rozdział VI. Waclaw Brzeziński — Problematyka prawna ochrony środowiska, s. 34. Przedstawia całość tego zagadnienia w Polsce. Prawo jako norma społeczna zachowania się, uzależniona od układu stosunków społeczno-gospodarczych, jest środkiem realizacji polityki państwa. Autor przedstawia to prawo dynamicznie w jego działaniu w konkretnym układzie naszego państwa.

Rozdział VII. Jan Juda — Zasady stosowania analizy systemowej w kształtowaniu środowiska, s. 28. Polityka gospodarcza nie może prowadzić do nieodwracalnych, szkodliwych oddziaływań na środowisko. Wprowadza się zatem badania nad relacjami: gospodarka — środowisko przy pomocy metod analitycznych, tj. zasad analizy systemowej. Następują wyjaśnienia dotyczące modelowania (wielokierunko-

wego) i sformułowań zadania, w tym wzory matematyczne i 11 rys. Potrzeba kompleksowego rozpatrywania zagadnienia. Najbardziej polecane wykorzystanie modeli symulujących.

Rozdział VIII. Piotr Zaremba — Kształtowanie środowiska miejskiego, s. 11. Główne tezy: „Paradoks urbanistyczny” — dotychczasowa działalność człowieka stworzyła dlań środowisko „często nieprzychylne i nieodpowiednie”. Urbanistyka współczesna ma stworzyć dla człowieka środowisko „najbardziej mu przychylne”. Środowisko takie posiada również olbrzymią, wciąż jeszcze niedocenianą wartość ekonomiczną.

A. Wierzbicki

Elżbieta Kocwowa — BIOLOGIA W OCHRONIE ZDROWIA I ŚRODOWISKA, wydanie II. PWN, Warszawa 1977. Nakład 5000 egz., s. 408, tabl. XXXI, cena zł 45.

Zgodnie z przedmową jest to podręcznik dla słuchaczy przedmiotu — biologia sanitarna, który zawiera mikrobiologię i hydrobiologię. Obie te dyscypliny wymagają podbudowy z biologii ogólnej, biochemii oraz zasad ochrony zdrowia i środowiska człowieka. Książka obejmuje zatem długi szereg dziedzin naukowych i szeroki zakres zagadnień — spis treści zajmuje 7 s. druku. Oto jego skrót:

Część pierwsza — Biologia

Rozdz. I. Podstawowe wiadomości z biologii. Rozdz. II. Fizjologia organizmów. Rozdz. III. Zarys systematyki organizmów. Rozdz. IV. Systematyczny przegląd roślin i zwierząt. Rozdz. V. Człowiek.

Część druga — Biochemia

Rozdz. VI. Podstawowe wiadomości z biochemii.

Część trzecia — Ochrona zdrowia i środowiska człowieka

Rozdz. VII. Podstawy akcji sanitarnej, ochrony powietrza i wody.